

INTERNATIONAL
**HOLOCAUST
REMEMBRANCE**
ALLIANCE

PREPOZNAVANJE IN BOJ PROTI IZKRIVLJANJU HOLOKAVSTA

**PRIPOROČILA ZA OBLIKOVALCE
POLITIK IN ODLOČEVALCE**

Prva izdaja 2021, Mednarodna zveza za spomin na holokavst (IHRA).

© 2021, IHRA

Ta publikacija je bila omogočena s finančno podporo nemškega Zveznega ministrstva za zunanje zadeve, Berlin.

Pogledi, mnenja in stališča, izraženi v tej publikaciji, ne izražajo nujno stališč držav članic IHRA.

Vse pravice pridržane. Vsebino te publikacije je dovoljeno uporabljati in kopirati za izobraževalne in druge nekomercialne namene, če je ob takem reproduciranju kot vir navedena IHRA.

Nihče nima pravice zanikati ali zmanjševati pomena najhujšega zločina v zgodovini človeštva – holokavsta. Namen globalne delovne skupine za preprečevanje izkrivljanja holokavsta je nasprotovati nevarnim lažem in izkrivljenim dejstvom o holokavstu. Iz preteklosti se moramo učiti. To je naš dolg do vsake žrtve in do vsakega preživelega. Zavedamo se, kam lahko vodita sovraštvo in sovražni govor, če preveč ljudi le skomigne z rameni in odvrne pogled. Na vseh nas je, da ubranimo demokracijo.«

Heiko Maas, 2020

Spomin ima lasten jezik, lastno strukturo, lastno skrivno melodijo, lastno arheologijo in lastne omejitve; tudi spomin je mogoče raniti, mogoče ga je ukrasti in oskruniti; na nas pa je, da ga rešimo in zavarujemo, da ne postane cenen, banalen in vsebinsko izprazen. Spominjati se pomeni, da vsa prizadevanja in težnje obogatimo z etično dimenzijo.«

Elie Wiesel, 2003

Prispevki

Ta publikacija ne bi bila mogoča brez neprecenljivih prispevkov Juliane Wetzel (Center za raziskovanje antisemitizma, Nemčija; prihodnja predsednica Komiteja za antisemitizem in zanikanje holokavsta) in Roberta Williamsa (Ameriški muzej spomina na holokavst, ZDA; predsednik Komiteja za antisemitizem in zanikanje holokavsta).

Publikacijo smo pripravili s pomočjo strokovnjakov in delegatov iz različnih držav članic pri IHRA ter predstavnikov stalnih mednarodnih partnerskih organizacij IHRA.

Posebej smo hvaležni za podporo Brigitte Bailer (Dokumentacijski arhiv avstrijskega upora, Avstrija), Jurmet Huitema-de Waal (Fundacija Anne Frank, Nizozemska), Robertu Rozettu (Mednarodni inštitut za raziskovanje holokavsta, Yad Vashem, Izrael), Kamilé Rupeikaitė-Mariniuk (Državni judovski muzej Gaona iz Vilne, Litva), Andrei Szőnyi (USC fundacija šoa, Madžarska), Christianu Weeju (Center Falstad, Norveška) in Marku Weitzmanu (Center Simon Wiesenthal, ZDA).

Vsebina se je razvila na številnih strokovnih delavnicah. Za udeležbo in prispevke se posebej zahvaljujemo Johannu Barasz (DILCRAH – Medministrska delegacija za boj proti rasizmu, antisemitizmu in sovraštvu proti LGBT, Francija), Ildikó Barna (Univerza Eötvös Loránd, Madžarska), Zanet Battinou (Grški judovski muzej, Grčija), Wernerju Dreierju (erinnern.at, Avstrija), Karlu Fracapaneju (UNESCO – Organizacija združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo), Evi Fried (The Living History Forum, Švedska), Danielu Gersonu (Inštitut za judovske študije, Univerza v Bernu, Švica), Annemiek Gringold Martinot (National Holocaust Memorial Hollandsche Schouwburg, Nizozemska), Andrewu Hollingerju (Ameriški muzej spomina na holokavst), Jane Jacobs (Yad Vashem, Izrael), Viktorju Kundráku (OVSE – Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi /ODIHR – Urad za demokratične institucije in človekove pravice), Thomasu Lutz (Fundacija Topografija terorja, Nemčija), Alexu Mawsu (AJR – Združenje judovskih beguncev, Združeno kraljestvo), Anni Míškovi (Muzej romske kulture, Češka republika), Henriju Nickelsu (Agencija Evropske unije za temeljne pravice, Avstrija), Zuzani Pavlovski (Judovski muzej v

Pragi, Češka republika), Tracey Petersen (Združeni narodi, Program za ozaveščanje o izobraževanju o holokavstu), Iris Rosenberg (Yad Vashem, Izrael), Ottu Rühlju (Gimnazija Helsingør, Danska), Leonu Saltielu (Svetovni judovski kongres), Pawłu Sawickemu (Državni muzej Auschwitz-Birkenau), Robin Sclafani (CEJI – A Jewish Contribution to an Inclusive Europe, Belgija), Simonetti Della Seta (Nacionalni muzej judovstva in šoe, Italija), Tometu Shekerdjievu (OVSE – Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi /ODIHR – Urad za demokratične institucije in človekove pravice), Mišku Stanišiču (Terraforming, Srbija), Ireni Šumi (Univerza v Ljubljani, Slovenija), Elisabeth Ungureanu (Nacionalni institut za preučevanje holokavsta »Elie Wiesel«, Romunija), Miku Whinu (Community Security Trust, Združeno kraljestvo) in Gadiju Luzzattu Vogheri (Fundacija Sodobni judovski dokumentacijski center, Italija)

Za urejanje te publikacije gre posebna hvala Tobyju Axelrodu.

Prisrčna hvala za prispevke in pregled publikacije predstavnikom UNESCO, zlasti Karlu Fracapaneju.

Člani svetovalnega odbora, zadolženi za vodenje priprave publikacije, so: Robert Williams (Ameriški muzej spomina na holokavst, ZDA; predsednik Komiteja za antisemitizem in zanikanje holokavsta), Juliane Wetzel (Center za raziskovanje antisemitizma, Nemčija; prihodnja predsednica Komiteja za antisemitizem in zanikanje holokavsta), Michael Baier (predsednik avstrijske delegacije pri IHRA), Karina Häuslmeier (predsednica nemške delegacije pri IHRA), Lennart Aldick (namestnik izvršne sekretarke IHRA) in Kathrin Meyer (izvršna sekretarka IHRA).

Projekt usklajuje Julana Bredtmann (programska vodja, stalna pisarna IHRA).

Kazalo

PREDGOVOR HEIKA MAASA	8
------------------------------	----------

PREDGOVOR JULIANE WETZEL IN ROBERTA WILLIAMSA	10
--	-----------

O IHRA	13
---------------	-----------

UVOD	14
-------------	-----------

---

1. Zakaj se moramo boriti proti izkrivljanju holokavsta?	15
2. Kaj je izkrivljanje holokavsta?	17
3. Kako odgovarjati na izkrivljanje holokavsta?	21
4. Kaj lahko storijo oblikovalci politik	25

I. PREPOZNAVANJE IZKRIVLJANJA HOLOKAVSTA IN SPREMLJANJE	28
--	-----------

---

1. Smernice za spremljanje: prepoznavanje izkrivljanja	30
2. Transparentne metodologije: izostritev slike izkrivljanja	32
3. Sodelovanje na nacionalni in mednarodni ravni: pristop brez meja	33

II. USPOSABLJANJE ZA PREMAGOVANJE IZKRIVLJANJA 34

---

1. Trajno financiranje usposabljanja: kako biti korak pred izkrivljevalci 38
2. O čem poučevati: abeceda izkrivljanja 40
3. Kdo so tisti, ki jih želimo doseči: mnenjski voditelji in mentorji 43

III. KREPITEV INSTITUCIJ, KI SE UKVARJAJO S HOLOKAVSTOM: VAROVANJE ZGODOVINSKIH DEJSTEV 46

---

1. Zagotavljanje trajnega financiranja: podpora institucijam, ki branijo zgodovino 49
2. Vzpostavitev okvirov za obiske skupin in srečanja: priprava in zaključni pogovor 51
3. Strokovni razvoj: usposabljanja za vodiče.....52
4. Krepitev mednarodnega sodelovanja: izkrivljanje ne pozna meja 53

IV. PREPOZNAVANJE SPLETNEGA IZKRIVLJANJA IN ODGOVOR NANJ 54

V. DODATNI VIRI 58

LISTINE IN DELOVNE DEFINICIJE IHRA 61

- Stockholmska deklaracija 61
- Ministrska deklaracija iz leta 2020 61
- Delovna definicija zanikanja in izkrivljanja dejstev o holokavstu 61
- Delovna definicija antisemitizma 61
- Delovna definicija anticiganizma/protiromske diskriminacije 61
- Mednarodna listina muzejev spomina 61

Predgovor

Več kot 75 let po koncu druge svetovne vojne se je področje izobraževanja o holokavstu, spomina nanj in raziskovanja znašlo na ključnem razpotju. V času, ko se na žalost poslavlja generacija ljudi, ki so preživelih holokavst, je toliko večja naša dolžnost ohraniti dejstva in zagotoviti, da se resnica o holokavstu ohrani prihodnjim rodovom. Odgovorni smo za boj proti izkrivljanju holokavsta.

Izkrivljanje holokavsta spodkopava naše razumevanje zgodovinske resnice. Gre za trdovratno težavo, ki jo omogoča splošno pomanjkanje ozaveščenosti, težavo, ki je ne ustavijo nacionalne meje in ki se ne pojavlja zgolj v državah, ki jih je holokavst neposredno prizadel. Izkrivljanje od vseh nas zahteva, da se mu zoperstavimo, saj spodkopava vrednote, na katerih je bila po drugi svetovni vojni zgrajena svetovna ureditev.

Ti premisleki so nemško predsedstvo Mednarodne zveze za spomin na holokavst (IHRA) navedli, da je v začetku tega leta ustanovilo globalno delovno skupino za boj proti izkrivljanju holokavsta. Skupina je že na začetku spoznala, da je sodelovanje med vladami ter s strokovnjaki, civilno družbo in mednarodnimi organizacijami ključno za obravnavanje tega pojava. S tem ciljem se je Globalna delovna skupina naslonila na duha mednarodnega sodelovanja v IHRA.

Priporočila so proizvod plodnih izmenjav v forumu. Osredotočajo se na opredeljevanje izkrivljanja holokavsta, priporočene dobre prakse za prepoznavanje in spremljanje izkrivljanja ter za krepitev institucij, prav tako pa se ukvarjajo z vprašanjem izkrivljanja v socialnih medijih. Vsem sodelujočim strokovnjakom in delegatom bi se rad zahvalil za njihovo zavzetost, predanost in strokovno znanje, s katerimi so omogočili ta projekt. Še en izraz tega duha je naše sodelovanje z UNESCO, ki je bil partnerska organizacija pri izdaji te publikacije.

Številne institucije v državah članicah IHRA in širše si neutrudno prizadevajo ohraniti verodostojen zgodovinski spomin na holokavst ter se v svojih skupnostih borijo proti zanikovalskim in izkrivljajočim težnjam. Z enako neutrudno zavzetostjo se morajo problematike izkrivljanja holokavsta lotiti vladni organi, oblikovalci politik in nosilci odločanja, v ta proces pa vključiti celotno družbo. Z zavezami, ki so predstavljene v ministrski deklaraciji IHRA iz leta 2020, so članice IHRA kot vlade sprejele odgovornost za skupno delovanje v boju proti izkrivljanju holokavsta, pri čemer so poudarile, kako škodljivo je to izkrivljanje za temeljna demokratična načela. Priporočila o prepoznavanju izkrivljanja holokavsta in boju proti izkrivljanju so uporaben prispevek h krepitvi teh prizadevanj. Želim si, da bi Priporočila kar najširše distribuiral in uporabljal.

Heiko Maas
Zvezni minister za zunanje zadeve
Nemčija

Predgovor

Poskusi izkrivljanja resničnosti holokavsta so se v mnogočem začeli v času, v katerem so nacistična Nemčija in njeni kolaboranti izvajali genocid nad evropskimi in severnoafriškimi Judi.

Po letu 1945 se o izkrivljanju holokavsta kot takem ni prav dosti govorilo. V nekaj preteklih desetletjih pa je bil precejšnje pozornosti deležen soroden pojav – zanikanje holokavsta. Nevarnosti odkritega zanikanja holokavsta so oblikovalce politik, znanstvenike in pedagoge spodbudile, da so razvili različne odzive, med njimi zakonodajna prizadevanja, okrepljeno ozaveščanje v izobraževanju ter podporo in pomoč muzejem in spominskim lokacijam, ki izobražujejo o holokavstu in povezanih grozodejstvih ter negujejo spomin nanje. Ta prizadevanja so privedla do pomembnega razvoja na več področjih, vendar izzivi ostajajo.

Čeprav zanikanje še vedno pomeni resen problem, je grožnja izkrivljanja holokavsta v mnogih pogledih še bolj škodljiva. Konec koncev se z izkrivljanjem holokavsta ne trdi, da holokavsta ni bilo. Na osnovni ravni se z izkrivljanjem napačno prikazujeta holokavst in njegov pomen. Vendar je izkrivljanje bistveno bolj zapleteno. Kot je prikazano v teh smernicah, se izkrivljanje lahko pojavlja na zelo različne načine, med katerimi se nekateri na prvi pogled zdijo nedolžni. Ker presega kulturne in nacionalne meje, pomeni tudi skupen mednarodni izziv. Tak razvoj dogodkov je toliko bolj pereč zaradi vzpona post-resničnostne politike in razširjanja sovraštva na spletu.

Posebej težko je ugotoviti razloge za izkrivljanje holokavsta. Ali do izkrivljanja prihaja zaradi cinizma ali sovraštva? Ali zaradi nepoznavanja dejstev in občutljivosti teme holokavsta? Ne glede na razlog opravičevanje izkrivljanja ali popuščanje izkrivljanju

spodkopava naše razumevanje in spoštovanje holokavsta. Je žalitev spomina na žrtve in preživele holokavsta.

Ta dokument pomeni velik korak k oblikovanju mednarodnega odziva na izzive izkrivljanje holokavsta. Te smernice in Globalna delovna skupina proti izkrivljanju holokavsta so, tako kot delovanje Mednarodne zveze za spomin na holokavst (IHRA), rezultat dialoga in sodelovanja med raznoliko mednarodno skupino strokovnjakov s tega področja, partnerskih organizacij IHRA in oblikovalcev politik. Delovna skupina ne bi bila mogoča brez podpore Zvezne republike Nemčije in predsedstva IHRA. Na širših področjih izobraževanja o holokavstu, spomina nanj in raziskovanja smo dolžni veliko hvaležnost Nemčiji za neutrudno podporo pri stalnem iskanju rešitev za ohranjanje poštenega obravnavanja holokavsta kot zgodovinske tematike, ki je odmevna še v našem času. Končno so te smernice rezultat dela, ki se je pričelo že pred nekaj generacijami, ko so prvi posamezniki, ki so preživeli holokavst, s svetom delili svoje osebne izkušnje. Naša dolžnost je, da ohranimo spomin na žrtve in preživele. Prav zaradi njih se moramo boriti proti vsem poskusom, da bi uničili, pozabili ali izkrivili preteklost.

Dr. Robert Williams (ZDA)

Dr. Juliane Wetzel (Nemčija)

Sedanji predsednik in prihodnja predsednica
Komite IHRA za antisemitizem in zanikanje holokavsta

Vse države članice IHRA so se zavezale, da bodo »osta[le] na čelu prizadevanj za spodbujanje izobraževanja in raziskav o holokavstu in genocidu nad Romi ter ohranjanju spomina nanju, da se postavimo po robu prenejanju zgodovine, sovražnemu govoru ter spodbujanju nasilja in sovraštva«.

– Člen 8 Ministrske deklaracije IHRA iz leta 2020

O IHRA

Dogajanje med holokavstom je človeštvo zaznamovalo; svet se še danes sooča z zapuščino teh dogodkov. Mednarodna zveza za spomin na holokavst (IHRA) se ukvarja z najbolj perečimi izzivi, ki se po obdobju holokavsta pojavljajo po vsem svetu, in jih osvetljuje, tako da koristijo strokovnjakom in oblikovalcem politik, hkrati pa podpira uporabne ukrepe za njihovo naslavljanje.

IHRA k sodelovanju vabi strokovnjake iz številnih disciplin in geografskih območij ter zagotavlja, da so njena priporočila podprta z raziskavami in dobrimi praksami ter učinkovito predstavljena.

Kot del svoje strategije strokovnjaki IHRA in politični predstavniki usmerjajo prizadevanja v boj proti izkrivljanju holokavsta in v varovanje zgodovinskih dejstev. To je mogoče zaradi razvijanja angažiranih mrež, z deljenjem dobrih praks ter s prepoznavnostjo in dostopnostjo teh praks za nosilce odločanja. Na ta način IHRA zagotavlja občutljiv spomin na zgodovino z namenom, da se zagotovi obveščenost današnjih oblikovalcev politik.

Vsaka država ima do svoje preteklosti drugačen odnos. Kljub temu se številne države pri naporih za spodbujanje izobraževanja o holokavstu, raziskovanja in spomina nanj soočajo s skupnimi izzivi. IHRA je zaradi razvoja mednarodnih dobrih praks, ki upoštevajo tudi nacionalni kontekst, za države članice ključno stičišče prenosa specifičnih nacionalnih izkušenj in sodelovanja s partnerskimi organizacijami v drugih državah.

Več kot 300 strokovnjakov in oblikovalcev politik iz več kot 40 držav se je v IHRA združilo, da razpravljajo o vprašanjih, povezanih s holokavstom, ki so pomembna za sodobno politiko. Med delegati IHRA so številni vodilni strokovnjaki s področja proučevanja holokavsta v svetovnem merilu. Na čelu vsake od nacionalnih delegacij pri IHRA je visoki vladni predstavnik, pogosto z ministrstva za zunanje zadeve, ministrstva za izobraževanje ali ministrstva za kulturo. Rezultat tega sodelovanja je množica gradiv, ki vključujejo priporočila za prakso, [izobraževalna gradiva](#), [delovne definicije in listine](#), ter [raziskovalne publikacije](#).

Uvod

- 1 Zakaj se moramo boriti proti izkrivljanju holokavsta?
- 2 Kaj je izkrivljanje holokavsta?
- 3 Kako odgovarjati na izkrivljanje holokavsta?
- 4 Kaj lahko storijo oblikovalci politik?

1

Zakaj se moramo boriti proti izkrivljanju holokavsta?

Izkrivljanje holokavsta pomeni ključno grožnjo spominu na holokavst in prizadevanjem za svet brez genocida.

Omembe holokavsta, s katerimi se napačno opredeljujeta in izkrivljata njegova zgodovina in pomen, so žalitev spomina na žrtve in preživele ter vsega, kar so doživeli. Izkrivljanje holokavsta spodkopava naše razumevanje te zgodovine in omogoča teorije zarote, nevarne oblike nacionalizma, zanikanje holokavsta in antisemitizem.

Z zavezo, da bodo podpirale načela Stockholmske deklaracije, države članice IHRA vodijo razvoj raziskovalnih, izobraževalnih in komemorativnih prizadevanj o holokavstu. Prek teh prizadevanj je IHRA vedno bolj zaskrbljena zaradi načinov, na katere se z zlorabo holokavsta in njegovih nasledkov spodkopava zgodovino ter ogroža socialno, politično in kulturno sobivanje.

V zadnjem desetletju se je izkrivljanje holokavsta intenziviralo. Izraža se na številne načine, ki negativno učinkujejo na prizadevanja, da bi se zoperstavili sovraštvu, in ogroža dolgoročno ohranjanje pomena holokavsta kot predmeta družbenih razmislekov. Zato je nujno, da države članice IHRA ozaveščajo o izkrivljanju ter usvojijo boljše načine za prepoznavanje in zoperstavljanje.

Oblikovalci politik in državni uradniki v okviru skupnosti IHRA so v tem prizadevanju ključni partnerji. Razumevanje izkrivljanja holokavsta v vseh njegovih konkretnih, zamegljevalnih in zahrbtnih oblikah lahko informira in okrepi oblikovanje politik na številnih ravneh, od kulturne in izobraževalne do pravne. Vendar za to niso odgovorne le vlade in oblikovalci politik. Mediji, socialni mediji, partnerji v civilni družbi ter organi kazenskega pregona na lokalni, nacionalni in mednarodni ravni morajo nujno okrepiti ozaveščenost in odziv na ta rastoči problem.

Te smernice in priporočila odražajo poslanstvo IHRA: spodbujati izobraževanje o holokavstu, spomin nanj in raziskovanje. Za izpolnitev tega poslanstva države članice IHRA podpirajo mednarodna prizadevanja za boj proti zanikanju holokavsta in antisemitizmu.

IHRA ta priporočila predstavlja kot prvi korak k odgovoru na izkrivljanje holokavsta in krepitev ozaveščenosti o njem.

2

Kaj je izkrivljanje holokavsta?

Zanikanje holokavsta je poskus izbrisa zgodovine holokavsta, da bi se upravičila nacizem in antisemitizem. Izkrivljanje holokavsta pa je težje razumeti in prepoznati.

Izkrivljanje holokavsta nekatere vidike holokavsta priznava kot dejstva. Vendar ga prek različnih medijev kljub temu opravičuje, minimalizira ali na različne načine izkrivljeno predstavlja.

IHRA je v delovni definiciji zanikanja in izkrivljanja dejstev o holokavstu iz leta 2013 sprva prepoznala naslednje oblike izkrivljanja holokavsta:

Načrtna prizadevanja, da bi opravičili ali zmanjšali učinek holokavsta ali njegovih glavnih elementov, vključno s kolaboranti in zavezniki nacistične Nemčije

Tako bi lahko na primer trditev, da holokavst za nacionalno zgodovino ni pomemben, ker ga je zakrivila nacistična Nemčija, pomenile obliko izkrivljanja, saj ta trditev a) zanemarja vlogo lokalnih kolaborantov ali članic osi v zločinih holokavsta, in b) namiguje, da nasledki holokavsta niso učinkovali na povojne mednarodne norme in institucije.

Drastično zmanjševanje števila žrtev holokavsta v nasprotju z zanesljivimi viri

Ena od oblik izkrivljanja holokavsta je trditev, da je bilo število žrtev za več milijonov manjše od priznanega števila približno 6 milijonov Judov, ki so jih umorili nacisti in njihovi pomagači. Znanstvene ocene se gibljejo med 5,3 in 6,2 milijona žrtev, pri čemer večina strokovnjakov s tega področja sprejema število 5,7 milijona.

Poskusi okriviti Jude, da so povzročili lasten genocid

Med oblikami obtoževanja žrtev so trditve, da so judovski odzivi na vzpon nacizma ali sodelovanje posameznih Judov v komunističnem gibanju upravičili nacistično preganjanje Judov. Take oblike izkrivljanja so zgodovinsko netočne, zmanjšujejo breme krivde storilcev in namigujejo, da je bil holokavst na nek način opravičljiv.

Trditve, ki prikazujejo holokavst kot pozitiven zgodovinski pojav [...] [in ki namigujejo, da] ni dosegel svojega cilja »končne rešitve judovskega vprašanja«

Na primer zatrjevanje, da je bilo prizadevanje nacistov za iztrebljenje Judov upravičeno, ni le zgodovinsko izmišljena trditev; gre za predrzno obliko antisemitizma, s katero se poskuša upravičiti nenehna grozodejstva proti Judom.

Poskusi prikrivanja odgovornosti nacistične Nemčije za uvedbo koncentracijskih in uničevalnih taborišč s pripisovanjem krivde drugim narodom ali etničnim skupinam

Ta oblika izkrivljanja celotno krivdo za holokavst zvrča na lokalne kolaborante in ne priznava odgovornosti nacistične Nemčije za genocid.

Od sprejetja delovne definicije zanikanja in izkrivljanja dejstev o holokavstu, ki jo je pripravila IHRA, so se pojavile nove oblike, med katerimi so naslednje (a ne zgolj te:

Obtožbe, da Judje holokavst »uporabljajo« za lastne koristi

Trditve, da Judje »uporabljajo« holokavst za finančne koristi ali za to, da bi upravičili ustanovitev države Izrael, so antisemitske zarote, ki namigujejo, da so Judje uporabili to zgodovino, da bi uresničili posebne ali nejasne cilje.

Uporaba izraza »holokavst« za dogodke ali pojme, ki nimajo nikakršne pomenljive povezave z genocidom nad evropskimi in severnoafriškimi Judi s strani nacistične Nemčije in njenih pomagačev med letoma 1941 in 1945

Zaradi paradigatskega statusa holokavsta kot genocida in njegovega simbolnega statusa kot skrajnega zla je postalo že kar običajno, da prihaja do zaskrbljujočih primerjav med holokavstom ter z njim nepovezanimi dogodki, posamezniki in drugimi genocidi ali množičnimi grozodejstvi. Neodgovorne primerjave lahko izkrivijo razumevanje tako sodobnih pojavov kot holokavsta. Skratka, neprimerne primerjave slabijo razumevanje nasledkov in pomena holokavsta.

Manipuliranje z zgodovino holokavsta ob državni podpori zaradi sejanja političnega razdora znotraj in zunaj nacionalnih meja

Izjave, za katerimi stojijo državna vodstva, s katerimi se je obtoževalo ravnanje drugih držav med holokavstom, so bile značilne za propagando med hladno vojno, nadaljujejo pa se vse do današnjih dni. Take izjave spodbujajo negativne odzive in ogrožajo pošteno obravnavo te zgodovine.

Zmanjševanje pomena ali čaščenje zgodovinske zapuščine oseb ali organizacij, ki so sodelovale v zločinih holokavsta

Poskuse držav in/ali lokalnih skupnosti, da bi ustvarile posebno obliko nacionalne identitete, pogosto spremljajo napor za rehabilitacijo ugleda oseb, organizacij ali ideologij, povezanih z zločini iz časa holokavsta. Taka ravnanja ne le izkrivljajo zgodovino, ampak jih je mogoče šteti tudi za povečevanje kolaboracije z nacisti ali poskuse legitimizacije nacistične ideologije.

Uporaba slikovnega gradiva in jezika, povezanega s holokavstom, v politične, ideološke ali komercialne namene, ki niso povezani s to zgodovino, na spletnih in drugih forumih

V različnih kontekstih se vse bolj uporabljajo jezik in fotografije, povezani z nacizmom, zlasti na spletu, z namenom blatenja in pritegovanja javne pozornosti. Pretirana uporaba besede »holokavst« ali podobnih izrazov vodi do izgube njihove teže in pomena.

Na izkrivljanje holokavsta lahko vplivajo izkušnje posamezne države med drugo svetovno vojno in po njej: ali je bila država storilka? Ali so jo okupirali nacisti ali katera od sil osi? Ali je bila nevtralna ali ena od držav zaveznic? Kakšne so bile njene izkušnje med hladno vojno in kakšne so trenutne politične razmere v njej?

V nekaterih državah je mogoče zgodovino holokavsta prirejati tako, da ustreza ozkim ideološkim in političnim interesom. Zgodovinski muzeji so lahko nevede celo udeleženi v dejanjih izkrivljanja kot posredovalci nacionalnega narativa. Tako lahko na primer nekatere institucije vzporejajo nacistične zločine in zločine stalinističnega režima na način, ki zmanjšuje pomen holokavsta. Včasih s temi prizadevanji podpirajo narativ o nacionalnem trpljenju ali ugled nacionalnih junakov, od katerih so nekateri morda sodelovali v preganjanju Judov.

Izkrivljanje holokavsta se lahko pojavi tudi iz želje, da bi se zameglila vloga verskih institucij, političnih strank, izobraževalnih ustanov in pomembnih posameznikov s področja znanosti in umetnosti v kaznivih dejanjih v času holokavsta.

Izkrivljanje holokavsta je lahko tudi posledica primerjanja grozodejstev brez pazljive kontekstualizacije. Res je, da so primerjave lahko koristne; vendar lahko nepremišljeno enačenje holokavsta z drugimi grozodejstvi zabriše nekatere zgodovinske vidike, pospešuje njegovo politično instrumentalizacijo ali namiguje na povezave med genocidi, kar pomen holokavsta zmanjšuje ali ga trivializira.¹

Končno nekatere oblike izkrivljanja holokavsta izvirajo iz pomanjkanja ozaveščenosti. Upad zgodovinskega znanja ali pomanjkanje priložnosti za poglobljeno seznanitev s tematiko lahko vodi v nevednost, napačno prikazovanje ali pomankanje občutljivosti in izrekanje nevednih pripomb in/ali primerjav s holokavstom.

Ne glede na motiv vse oblike izkrivljanja holokavsta pomenijo tveganje za upravičevanje bolj nevarnih oblik sovraštva: izkrivljanje lahko izniči zgodovinski in sodobni pomen te tragedije brez primere ter naukov, ki jih ima za naš čas.

---

¹ Glej gradivo Komiteja IHRA za holokavst, genocid in zločine proti človeštvu: <https://holocaustremembrance.com/holocaust-genocide-and-crimes-against-humanity>

3

Kako odgovarjati na izkrivljanje holokavsta?

Države članice IHRA so zavezane spoštovanju načel Stockholmske deklaracije iz leta 2000. Potrjujejo potrebo, da se »bran[i] grozljiv[a] resnic[a] holokavsta« in da se zagotovi, da bodo njihovi državljani »lahko razumel[i] vzroke holokavsta in razmišljale[i] o njegovih posledicah«.

Boj proti izkrivljanju holokavsta je ključen za doseg tega cilja, IHRA pa se je zavezala, da bo našla vire in mehanizme za zmanjšanje vpliva izkrivljanja. Nekaj primerov takih virov je navedenih v prilogi k tej publikaciji.

Nedavni dokumenti IHRA so med drugimi:

IHRA: delovna definicija zanikanja in izkrivljanja dejstev o holokavstu (2013): <https://www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/working-definition-holocaust-denial-and-distortion>

Komitee IHRA za antisemitizem in zanikanje holokavsta: dokument o zanikanju in izkrivljanju dejstev o holokavstu (2019): <https://www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/working-definition-holocaust-denial-and-distortion>

IHRA: izjava o rehabilitaciji (2020): <https://www.holocaustremembrance.com/statements/ihra-statement-rehabilitation>

IHRA: ministrska deklaracija iz leta 2020: <https://www.holocaustremembrance.com/about-us/ihra-2020-ministerial-declaration>

Oblikovalci politik in nosilci odločanja se morajo ne glede na to, ali se borijo proti spletnemu izkrivljanju holokavsta ali izkrivljanju v tiskanih medijih, po radiu in televiziji ali v živo, opremiti z dejstvi: o holokavstu, o običajnih argumentih tistih, ki ga aktivno izkrivljajo, in o pojavljajočih se novih trendih. Potrebujejo boljše vire in usmerjeno gradivo, osredotočene na prepoznavanje izkrivljanja holokavsta in odgovore nanj, vključno z vprašanjem, ali in kako odgovarjati izkrivljevalcem, ne da bi pri tem zbudili vtis, da legitimizirajo njihova stališča.

Za razvoj takih novih pristopov bo potrebno sodelovanje s partnerji. IHRA bo priskrbelo konkretne primere, v katerih bodo pojasnjene pojavne oblike izkrivljanja holokavsta, kot so naslednje:

Primer 1

Posameznik, organizacija ali javna kampanja vzporeja sodoben dogodek s holokavstom

---

Odgovor: Holokavst je bil enkratni zločin 20. stoletja. Sicer se včasih res uporablja kot navezna točka za druge pojave, vendar neprimerne primerjave na koncu koncev razvodenijo razumevanje posebnosti holokavsta. Poleg tega lahko pretirana uporaba izraza »holokavst« oslabi spoštovanje do resnosti zločinov, ki jih izraz obsega. Na take trditve je nujno odgovoriti bodisi z nasprotnimi trditvami, podprtimi z dejstvi, bodisi z izobraževalnimi kampanjami. Take odzive bi bilo mogoče razviti v sodelovanju s partnerji civilne družbe, preučevalci holokavsta in organizacijami preživelih holokavsta.

Primer 2

Posameznik ali organizacija trdi, da osredotočanje na holokavst odvrča pozornost od drugih genocidov ali zločinov proti človeštvu in spoštovanje do njih

---

Odgovor: Čeprav se večina ekspertov strinja, da se izraz »holokavst« (ali »šoa«) nanaša prav na množični poboj približno 5,7 milijona evropskih in severnoafriških Judov, ki so ga zagrešili nacisti in njihovi pomagači, ni nikakršnih pravih razlogov, zaradi katerih bi se morali preučevalci, učitelji ali širša javnost zanimati zgolj za holokavst, ne pa tudi za druga grozodejstva. Res so holokavst spremljala številna druga grozodejstva, ki so jih sprožili nacisti, kot so genocid nad Romi ter številni genocidi, množična grozodejstva in zločini proti človeštvu, do katerih je prišlo pred holokavstom in po njem. Ohranjati pa je treba posebnost holokavsta kot genocida nad Judi, da zagotovimo spoštovanje posebne narave tega zločina in ohranjamo spomin na njegove žrtve. Prav tako je treba razumeti posebne poteze drugih genocidov in grozodejstev, če hočemo zgraditi in ohraniti spoštljivo in pošteno razumevanje teh zločinov. Za razumevanje nians, ki tukaj nastopajo, morajo oblikovalci politik spodbujati dialog z lokalnimi ali mednarodnimi eksperti s področja holokavsta in/ali z institucijami, ki se ukvarjajo s holokavstom, kot so avtentične lokacije, spominske lokacije in muzeji.

Primer 3

Nacionalni učni načrti o holokavstu ali spominske slovesnosti pretirano poudarjajo dejanja reševalcev žrtev ali se osredotočajo izključno na ta dejanja

---

Odgovor: Seveda je treba spoštovati reševalce žrtev holokavsta, vendar lahko pretirano poudarjanje reševanja daje vtis, da je bilo reševanje med holokavstom pravilo, čeprav je šlo v resnici za redke dogodke. Poleg tega prevelika osredotočenost na rešitelje omejuje razprave o drugih vidikih holokavsta, kot so vloga storilcev, kolaborantov, opazovalcev ter seveda izkušnje žrtev, zaradi česar pride do posebnih oblik izkrivljanja. Dialog z učitelji, ki poučujejo o holokavstu, in institucijami, ki se ukvarjajo s to tematiko na načine, ki osvetljujejo različne kulturne, nacionalne in mednarodne vidike, lahko pripelje do bolj uravnoveženih in natančnejših predstavitev te kompleksne zgodovine.

4

Kaj lahko storijo oblikovalci politik?

Namen teh smernic je podpora oblikovalcem politik, drugim državnim uradnikom in civilni družbi pri naslavljanju izkrivljanja holokavsta na štirih prednostnih področjih:

- prepoznavanje in sledenje;
- usposabljanje oblikovalcev politik na ministrstvih za kulturo, izobraževanje, notranje zadeve, pravosodje in zunanje zadeve ter policije, sodstva, izvoljenih funkcionarjev in upravljalcev na nacionalni, regionalni in občinski ravni;
- izobraževalno delo v institucijah, katerih delo je povezano z zgodovino in pomenom holokavsta (npr. muzeji, spominske lokacije in avtentične lokacije preganjanja);
- načini preprečevanja širjenja izkrivljanja na spletu.

Te smernice so sestavljene iz štirih delov, od katerih vsak prinaša uvid in priporočila. V zadnjem delu so navedeni dodatni viri.

Priporočila za ta štiri področja imajo številne skupne elemente: odvisna so od trajnega financiranja, preglednosti in, kjer je to upoštevno, mednarodnega sodelovanja. Odvisna so od usposabljanja strokovnjakov ter razvoja novih metod za prepoznavanje in sledenje izkrivljanju. Zahtevajo široko koalicijo ekspertov, njihov skupen cilj pa je več znanja o holokavstu na vseh ravneh družbe. Za to so potrebni ne le izobraževanje, ampak tudi trajni napor za dostopnost muzejev, spominskih lokacij, slovesnosti in drugih kulturnih baz, ki krepijo spomin na holokavst. Potrebni je tudi več virov in priložnosti za raziskovanje holokavsta na univerzah in v drugih akademskih institucijah kot tudi redno, brezpogojno posvetovanje vlad z mednarodno priznanimi eksperti o prepoznavanju izkrivljanja holokavsta in odgovorih nanj.

Te smernice bodo oblikovalcem politik pomagale prepoznati in zaježiti izkrivljanje holokavsta. Prav tako bodo okrepile sorodne pobude, kot so nacionalne strategije za boj proti antisemitizmu; izobraževalne politike, usmerjene proti sovražnemu govoru; ter delovanje spominskih lokacij in muzejev.

Izvajanje teh smernic bo prilagojeno nacionalnim in regionalnim kontekstom, zato naj države članice IHRA delijo dobre prakse s tega in drugih področij.

Vzpostaviti strokovno usposobljenost

Spodbujati sodelovanje in izmenjave

Razviti orodja in smernice

Zagotoviti trajno financiranje

I

Prepoznavanje izkrivljanja holokavsta in spremljanje

Za oceno obsega in globine problemov, povezanih z izkrivljanjem holokavsta, morajo vlade in civilna družba zagotoviti trajno prepoznavanje, spremljanje in sledenje njegovim pojavnim oblikam.

II

Programi usposabljanja o izkrivljanju

Za dvig ozaveščenosti in zmogljivosti v zvezi z izkrivljanjem holokavsta bi morale vlade in civilna družba razviti in podpirati trajnostne programe usposabljanja za različne ciljne skupine.

III

Krepitev spominskih lokacij in muzejev

Te institucije pomenijo vse pomembnejši branik pred izkrivljanjem holokavsta. Ponujajo številne možnosti za ohranjanje zgodovinskih dejstev, potrebujejo pa pomoč pri spopadanju z izzivi izkrivljevalcev.

IV

Strategije glede socialnih medijev

Institucije, ki se ukvarjajo s holokavstom, morajo socialne medije uporabljati na način, ki bo okrepil zavest o izkrivljanju holokavsta v javnosti. Potrebna je mednarodna izmenjava dobrih praks, pa tudi večja podpora prisotnosti teh institucij v socialnih medijih.

Prepoznavanje izkrivljanja holokavsta in spremljanje

V tem delu naslavljamo spremljanje obsega in intenzivnosti izkrivljanja holokavsta kot nujnega koraka pri obravnavanju tega problema. Da bi razumeli probleme, ki jih povzroča izkrivljanje, morajo vlade in civilna družba okrepiti prepoznavanje, spremljanje in sledenje.

Eksperti se strinjajo, da se izkrivljanje holokavsta pojavlja v številnih oblikah in lahko podžiga druge oblike sovraštva. Tisti, ki spremljajo sovražni govor ali kazniva dejanja iz sovraštva, se redno srečujejo z izkrivljanjem, vendar trenutni statistični kazalniki, tudi tisti, ki so osredotočeni na antisemitizem, tega ne naslavljajo dovolj. Za razumevanje obsega in učinkov izkrivljanja potrebujemo orodja, s katerimi bomo ta pojav prepoznali in mu sledili.

Strategije za sledenje bi morale dopolnjevati in upoštevati mednarodno dogovorjene standarde in dobre prakse.

Priporočamo, naj oblikovalci politik:

1 Razvijejo smernice za spremljanje

Oblikovalci politik bi si morali v sodelovanju s pomembnimi vladnimi in medvladnimi deležniki ter deležniki civilne družbe prizadevati za razvoj smernic za skupine, ki spremljajo sovražni govor in kazniva dejanja iz sovraštva tako, da bi lahko izkrivljanje ustrezno in učinkovito obravnavali na način, ki bi hkrati upošteval univerzalne standarde človekovih pravic, tudi svobodo izražanja.

2 Spodbujajo uporabo transparentnih metodologij za sledenje in spremljanje

Organi za spremljanje in digitalne platforme bi morali uporabljati transparentne pristope, ki omogočajo deljenje informacij, povečujejo odgovornost, in hkrati spoštujejo pravico do zasebnosti. To bi moralo vključevati poročanje o rezultatih prek formalnih mehanizmov in v mednarodnih okvirih, v primeru digitalnih platform pa redno poročanje o transparentnosti.

3 Okrepijo sodelovanje na nacionalni in mednarodni ravni

Oblikovalci politik in akterji civilne družbe morajo ob spoznanju, da problematika zahteva globalne rešitve, zaradi razvijanja skupnih strategij kjer je le mogoče vzpostaviti vključujoč mednarodni dialog več zainteresiranih deležnikov prek multilateralnih organizacij, kakršna je OVSE.

1

RAZVITI ORODJA IN SMERNICE

Smernice za spremljanje: prepoznavanje izkrivljanja

Mednarodne smernice bodo vladam, mednarodnim organizacijam, civilni družbi, medijem, preverjevalcem dejstev in spletnim platformam omogočile prepoznavo izkrivljanja holokavsta in sledenje temu pojavu.

Izkrivljanje običajno ni opredeljeno kot kaznivo dejanje. Sodni akterji bi zato morali toliko bolj vedeti, kako naj razlikujejo govor, ki je v skladu z zakonom, od nezakonitega govora, pri tem pa bi morali slediti mednarodnim standardom svobode izražanja.²

Viri, s katerimi razpolaga IHRA, lahko pomagajo vzpostaviti razumevanje problema, vendar so še vedno potrebne mednarodne smernice, ki zajamejo različne oblike izkrivljanja holokavsta. Oblikovalci politik in relevantni partnerji bi se morali vključiti v trajen dialog več zainteresiranih deležnikov, ki stremi k razvijanju uporabnih standardov za zmanjševanje in preprečevanje izkrivljanja.

---

² Kot so določeni v Mednarodnem paktu o državljanskih in političnih pravicah (člena 19 in 20) in v Rabatskem akcijskem načrtu za prepoved spodbujanja narodnega, rasnega ali verskega sovraštva, ki pomeni hujskanje k diskriminaciji, sovražnosti ali nasilju.

PARTNERSKE ORGANIZACIJE IN UPORABNIKI SMERNIC ZA SPREMLJANJE

Mednarodni organi, kot so OVSE/ODIHR (Urad za demokratične institucije in človekove pravice), Agencija za temeljne pravice ali Svet Evrope, katerih naloga je spremljanje kaznivih dejanj iz sovraštva/sovražnega govora, ali UNESCO, katerega naloga je povezana s svobodo izražanja in bojem proti sovražnemu govoru.

Nacionalne agencije, ki so odgovorne za spremljanje kaznivih dejanj iz sovraštva/sovražnega govora in poročanje o njih.

NVO in organizacije civilne družbe, ki zbirajo informacije o kaznivih dejanjih iz sovraštva/sovražnem govoru in drugih oblikah diskriminacije.

Transparentne metodologije: izostritev slike izkrivljanja

Poleg potrebe po orodjih za prepoznavanje, ki so enostavna za uporabo, so potrebne tudi nove, transparentne metodologije za sledenje izkrivljanja prek meja občin, držav, mednarodnih meja, in na vseh komunikacijskih platformah.

Zgolj tehnološka orodja niso dovolj; občutljivosti pri prepoznavanju izkrivljanja holokavsta in odločanje za ukrepe odstranjevanja ali omejevanja pogosto zahtevajo človeški poseg, politike in pristopi pa se od ene skupnosti do druge lahko razlikujejo. Zato je potrebno, da ponudniki socialnih medijev okrepijo sodelovanje z vladami in eksperti s tega področja, da se bodo lahko bolje odzivali na lokalne, regionalne, nacionalne in mednarodne razlike pri pojavnih oblikah izkrivljanja holokavsta.

3

SPodbujati sodelovanje in izmenjave

Sodelovanje na nacionalni in mednarodni ravni: pristop brez meja

Sledenje izkrivljanja holokavsta bi moralo biti stalen del naporov za krepitev znanja o holokavstu in za boj proti antisemitizmu. Trenutno se s sistematičnim sledenjem ne ukvarja noben mednarodni ali nacionalni organ, čeprav nekateri spremljajo povezane pojave, kot so zanikanje holokavsta, antisemitizem in sovražni govor. Deloma je to mogoče pripisati izzivom, ki jih pomeni prepoznavanje izkrivljanja holokavsta, in s tem povezanim težavam. Ena od rešitev je razširjanje dobrih praks med mednarodnimi in nacionalnimi organi, ki že spremljajo oblike antisemitizma, ter razvoj in uporaba poenotenih orodij za spremljanje izkrivljanja.

Usposabljanje za premagovanje izkrivljanja

V tem delu so naslovljeni izzivi pri ozaveščanju o izkrivljanju holokavsta med oblikovalci politik in drugimi strokovnjaki. Vlade bi morale na lokalni, nacionalni in regionalni ravni zagotoviti izvajanje programov usposabljanja za prepoznavanje izkrivljanja holokavsta in boju proti temu njemu. Kjer je le mogoče, bi morale sodelovati z mednarodnimi telesi.

Ker se lahko izkrivljanje holokavsta pojavlja v različnih oblikah, vladni in policijski strokovnjaki potrebujejo orodja in zmogljivosti za prepoznavanje in odzivanje. Vlade in osrednje mednarodne organizacije bi morale v sodelovanju z institucijami, ki se ukvarjajo s holokavstom, in partnerji civilne družbe razviti trajne programe usposabljanja za raznolike ciljne skupine.

Ukrepanje je nujno: iz nedavnih anket je namreč razviden znaten upad ozaveščenosti o holokavstu in zgodovini sploh. Ta včasih šokanten primanjkljaj prispeva k porastu izkrivljanja teh zločinov, kar je pojav, ki je tesno povezan z antisemitizmom.

Priporočamo, naj oblikovalci politik:

1 Vzpostavijo trajne, finančno podprte okvire

Vlade bi morale zagotoviti trajno financiranje za usposabljanje v prepoznavanju oblik izkrivljanja in odzivanja nanje. Oblikovalci politik bi se morali zavzemati za finančno podporo organizacijam, ki so priznane usposobljene na področjih sovražnega govora, antisemitizma ter vprašanj, povezanih s holokavstom, vključno s civilno družbo, mediji ter akademskimi in mednarodnimi organizacijami.

2 Razvijejo usmerjene in trajne programe za usposabljanje

Lokalni in mednarodni eksperti bi morali sodelovati z IHRA ter ustreznimi mednarodnimi in nacionalnimi organizacijami pri oblikovanju in vodenju trajnih programov usposabljanja za ciljne skupine (vključno z mnenjskimi voditelji, predstavniki medijev, ponudniki interneta in drugimi) in/ali uporabljati obstoječe gradivo bodisi za usmerjene diskusije bodisi za celostne programe usposabljanja.

3 Spodbujajo sodelovanje pri usposabljanju

Države članice IHRA bi morale določiti oblikovalce politik in nosilce odločanja, ki bi pri delu koristno uporabili programe usposabljanja za prepoznavanje izkrivljanja holokavsta in odzivanje nanj, in jih nato spodbuditi k sodelovanju.

Anketa med milenijci v vseh 50 zveznih državah ZDA je razkrila, da ...

September 2020: Anketa, ki jo je med milenijci in generacijo Z v vseh 50 zveznih državah ZDA opravila Conference on Jewish Material Claims Against Germany (Claims Conference)

znatno število ...

ne zna navesti niti enega koncentracijskega taborišča ali geta in verjame, da je bilo pobitih 2 milijona Judov ali manj.

približno polovica (49 %) ...

je navedla, da je na spletu opazila objave v zvezi z zanikanjem ali izkrivljanjem holokavsta.

»zaskrbljujoč odstotek« ...

je prepričan, da so holokavst povzročili Judje.

Iz ankete Claims Conference o poznavanju in ozaveščenosti o holokavsta med avstrijskimi državljani (februar-marec 2019) izhaja, da ...

56 % vseh vprašanih ter 58 % milenijcev in pripadnikov generacije Z ne ve, da je bilo med holokavstom ubitih šest milijonov Judov.

Kako pogosto so vprašanci slišali ali videli trditev ...

»Holokavst je mit oziroma so navedbe v zvezi z njim pretirane.«

5 %: »stalno«

19 %: »pogosto«

38 %: »občasno«

Vir: Anketa o izkušnjah z antisemitizmom in zaznavanju tega pojava, ki jo je decembra 2018 opravila Agencija Evropske unije za temeljne pravice

Raziskava javnega mnenja v Evropi je razkrila:

**tretjina evropskih anketirancev ...
je navedla, da o holokavstu ve malo ali ničesar.**

**štirje od desetih odraslih Avstrijcev ...
so navedli, da vedo »le nekaj malega«.**

**20 % francoskih anketirancev, starih med 18 in 34 leti,
in 12 % Avstrijcev v isti starostni skupini ...
je navedlo, da za holokavst niso nikoli slišali.**

Vir: CNN – Anti-Semitism in Europe Poll (raziskava javnega mnenja CNN o antisemitizmu v Evropi, ki jo je opravila družba ComRes) septembra 2018

Anketa med francoskimi državljani je pokazala ...

Vir: Anketa Claims Conference o ozaveščenosti francoskih državljanov iz novembra 2019.

Zgolj 56 % milenijcev in pripadnikov generacije Z je slišalo za zajetje Judov na zimskem velodromu v Parizu po racijah leta 1942, medtem ko je ta delež med vsemi anketiranimi 74 %.

Le 2 % anketirancev sta vedela za zbirno taborišče Drancy v predmestju Pariza.

Iz ankete Infratest, ki je bila med Nemci opravljena za tiskovno agencijo Deutsche Welle (november 2019), je razvidno ...

da število tistih, ki menijo, da je treba nacistično preteklost pustiti za seboj, počasi narašča.

Da bi bilo treba »zapreti to poglavje«, se je strinjalo 37 % vseh vprašanih; med tistimi, ki so končali vsaj osem do deset let šolanja, pa je tako menilo 56 % vprašanih. V anketi je bilo ugotovljeno še, da 72 % podpornikov desnopopulistične stranke Alternativa za Nemčijo meni, da se Nemci ne bi smeli toliko časa ukvarjati z obdobjem nacizma.

1

ZAGOTOVITI TRAJNO FINANCIRANJE

Trajno financiranje usposabljanja: kako biti korak pred izkrivljevalci

Vlade bi morale institucijam, ki se ukvarjajo s holokavstom, zagotoviti trajno in dosledno finančno podporo za oblikovanje, razvoj in izvajanje programov usposabljanja za oblikovalce politik ter zaposlene v pravosodju, na tožilstvih, v policiji, za novinarje, verske voditelje in druge oblikovalce javnega mnenja. Take podpore bi bile lahko deležne raziskovalne in izobraževalne ustanove ter druge, ki razpolagajo s strokovnim znanjem na področjih sovražnega govora, antisemitizma ter vprašanj, povezanih s holokavstom, ter ustanove, ki sodelujejo z IHRA in upoštevniimi mednarodnimi organizacijami.

S stalnim in zanesljivim financiranjem je mogoče zagotoviti, da lahko te institucije namenijo potreben čas in zaposlene za razvoj programov usposabljanja, ki se bodo prilagajali vseskozi razvijajočim se izzivom. Izkrivljanje je namreč spremenljivo in izmuzljivo.

Izobraževanje o holokavstu samo po sebi ni zdravilo za vse težave, pa naj bo na srednješolski ravni, na univerzah ali v drugih izobraževalnih okoljih. Izkrivljanje se še naprej širi, še posebej v obdobjih socialnih, političnih ali ekonomskih pretresov, teorije zarote, vključno z izkrivljanjem zgodovine, pa so izredno privlačne.

Vendar je jasno, da imajo izboljšani izobraževalni pristopi, vključno z medijsko in informacijsko pismenostjo, pomembno vlogo pri omejevanju izkrivljanja holokavsta. V ta namen mora biti zagotovljeno zanesljivo in nepogojevano financiranje.

CILJI USPOSABLJANJA

- sodelovati z institucijami, ki imajo s strokovno znanje na področjih sovražnega govora, antisemitizma ter vprašanj, povezanih s holokavstom, in se od teh institucij učiti;
- zagotoviti, da kandidati za usposabljanje odražajo raznolikost lokalne družbe, obiskovalcev in vsakršne dodatne ciljne publike;
- razviti načine za spodbujanje znanja in kritičnega razmišljanja o holokavstu z osredotočanjem na izkrivljanje in njegovo povezavo z antisemitizmom;
- pomagati oblikovalcem politik in drugim pri razvijanju zgodovinske ozaveščenosti prek preučevanja razlag in spomina na holokavst ter prek sodelovanja v nacionalnih in lokalnih tradicijah komemoriranja in spominjanja.

2

RAZVITI ORODJA IN SMERNICE

O čem poučevati: abeceda izkrivljanja

Učni načrti o izkrivljanju holokavsta za strokovno publiko bi morali vsebovati številne vidike in biti dostopni najširšemu krogu udeležencev, vključno, ne pa zgolj s pripadniki policije in sodstva, javnimi uslužbenci ali drugimi skupinami nosilcev odločanja.

Lokalni in mednarodni eksperti bi morali skupaj oblikovati programe usposabljanja in/ ali uporabiti obstoječa gradiva v usmerjenih diskusijah o izkrivljanju holokavsta, pri tem pa upoštevati dejavnike, kot so: značilnosti lokalnega okolja, prioritete in ciljne skupine.

Izobraževanje o izkrivljanju holokavsta je odvisno od nacionalnega konteksta, ki informira odločitve o tem, katere teme je treba raziskati bolj poglobljeno, katere pa manj. Izobraževalni programi morajo odražati raznolikost pluralističnih družb. Čeprav je potrebno, da tečajji vključujejo morebitne posebne prijeme, da ustrezajo potrebam posebnih ciljnih skupin, je morda treba predvidevati tudi, kakšna so pričakovanja in interesi širše publike kot tudi lokalnih skupnosti. Na takih usposabljanjih morajo biti uporabljeni najnovejši raziskovalni in sledenjski podatki o izkrivljanju.

Našteta vprašanja prinašajo nabor temeljnih učnih ciljev in vsebin. Problematika se bo skozi čas spreminjala. Ne glede na te pomembne ozire bi morali programi usposabljanja nasloviti taka vprašanja: zakaj je izkrivljanje holokavsta nevarno; v kakšnih oblikah se pojavlja; in v kakšnem razmerju je z drugimi pojavi. Usposabljanja bi morala uveljaviti pristop množice vidikov, ki naslavlja trende v medijih in spletnih skupnostih; dinamiko izkrivljanja holokavsta; upoštevne lokalne in mednarodne standarde; pa tudi podzakonske akte ali zakone o svobodi izražanja.

KLJUČNA VPRAŠANJA ZA OBRAVNAVO NA USPOSABLJANJU

- Zakaj sta pomembna prepoznavanje izkrivljanja holokavsta in boj proti izkrivljanju?
- Katere so poglavitne oblike in pojavnosti izkrivljanja holokavsta?
- Kakšna je razlika med zanikanjem holokavsta in izkrivljanjem?
- Kaj so mednarodni, nacionalni in lokalni konteksti?
- Kako je izkrivljanje holokavsta povezano s pojavi, kot so splošno napačno prikazovanje zgodovine, antisemitizem, sovražni govor/kazniva dejanja iz sovraštva ali svoboda govora?
- Če se v nacionalni zgodovini izkrivlja spomin na holokavst ali njegovo razumevanje, kolikšno odgovornost za odpravo tega problema nosi posameznik?
- Kateri so učinkoviti načini za preprečevanje izkrivljanja holokavsta in boj proti izkrivljanju na področju delovanja ciljne skupine, ki hkrati zagotavljajo svobodo izražanja?

Možni formati so različni – od usmerjenih diskusij do celovito zastavljenih delavnic. V nekaterih okoliščinah bo morda primeren modul o izkrivljanju holokavsta znotraj širšega programa o sovražnem govoru in svobodi izražanja, človekovih pravicah ali, podrobneje, o antisemitizmu ali vprašanih holokavsta.

V drugih okoliščinah, v katerih je problem lahko še posebej pereč, bi bilo mogoče ponuditi samostojno delavnico za ciljne skupine, kot so zaposleni v pravosodju ali medijih, na primer o temah, kot so spoštovanje mednarodnih standardov o svobodi izražanja ob hkratnem boju proti zanikanju grozodejstev.

KLJUČNE TEME NA DELAVNICAH

Zgodovinska pismenost

vkjučuje temeljno zgodovinsko zanje o holokavstu, predstave o tem, kako se ga spominjati in ga raziskovati, ter razumevanje trajnih izzivov na teh področjih.

Oblike izkrivljanja holokavsta

vključujejo tudi prepoznavanje izkrivljanja holokavsta, strategije retorike, povezane politične in ideološke motive ter njihovo razmerje do izrazov sovraštva, pa tudi škodo, ki jo to povzroča posameznikom, skupnostim in družbi kot celoti.

Medijska in informacijska pismenost

vključuje tudi prikaz in prepoznavanje trendov pri zanikanju holokavsta v tradicionalnih in spletnih medijih ter veščine kritičnega mišljenja, potrebne za prepoznavanje izkrivljanja in boj proti njemu.

Podzakonski akti in zakoni

vključujejo lokalne, regionalne in nacionalne podzakonske akte o sovražnem govoru ter zanikanju in izkrivljanju holokavsta; delovanje teh mehanizmov ter ali varujejo in spodbujajo svobodo izražanja v skladu z mednarodnimi standardi; in kdo je odgovoren za izvajanje teh podzakonskih aktov/zakonov.

Splošne teme

vključujejo nestrpnost in diskriminacijo, izobraževanje o človekovih pravicah, boj proti nasilnemu ekstremizmu, vprašanja, povezana s holokavstom, in antisemitizem.

Kdo so tisti, ki jih želimo doseči: mnenjski voditelji in mentorji

Programi usposabljanja bodo raznolikim publikam pomagali prepoznati resnost pojava ter jih usposobiti in opremiti z veščinami, da se bodo z njim učinkovito spoprijele.

Programi usposabljanja morajo biti prilagojeni ciljnim publikam z različnimi kulturnimi ozadji in poklici; med njimi bi morali biti oblikovalci politik in nosilci odločanja (predstavniki ministrstev, lokalnih skupnosti, medijev, zakonodajalca in pravosodja, policije ter zaposleni v socialnih medijih in družbah, ki upravljajo iskalnike). Usposabljanje za prepoznavanje izkrivljanja holokavsta in boj proti izkrivljanju lahko navdihneta dodatne spremembe v politikah, na primer na področjih, ki vplivajo na splošno izobraževanje. Ti programi lahko vplivajo tudi na druga usposabljanja, kot na primer pri osebah, odgovornih za razvoj učnih programov in učbenikov na visokih šolah, univerzah ali v šolah.

POSEBEJ OBLIKOVANI PROGRAMI LAHKO POMAGAJO ...

Oblikovalcem politik

- prepoznati resnost pojava;
- prepoznati izkrivljanje in netočnosti, kadar se holokavst uporablja kot retorično sredstvo v službi družbenih, političnih in ideoloških programov;
- vključiti tematiko izkrivljanja holokavsta v vladne in medvladne akcijske načrte za boj proti antisemitizmu in povezanim oblikam predsodkov.

Deležnikom s področja izobraževanja

- zagotoviti, da so v izobraževalnih politikah in programih prepoznani in naslovljeni izkrivljanje holokavsta ter medijska in informacijska pismenost.

Organom kazenskega pregona in zaposlenim v pravosodju

- izostriti veščine za učinkovito izvajanje veljavnih podzakonskih aktov in zakonov;
- prepoznati siva območja, mejne primere izkrivljanja in njegovo pretežno nekazensko naravo ter zagotoviti, da prizadevanja za boj proti izkrivljanju holokavsta ne bodo po nepotrebem omejevala svobode izražanja.

Novinarjem, ustvarjalcem medijskih vsebin in preverjevalcem dejstev

- razumeti, kako je mogoče prepoznati in javno razkrinkati in zavrniti izkrivljanje holokavsta.

Tehnološkim podjetjem

- prepoznati izkrivljanje holokavsta na njihovih platformah in usvojiti najboljše prakse, da se nanj odgovarja transparentno in v skladu z mednarodnimi standardi človekovih pravic.

Krepitev institucij, ki se ukvarjajo s holokavstom:

varovanje zgodovinskih dejstev

V tem delu so predstavljeni izzivi, s katerimi se soočajo spominske lokacije, avtentične lokacije, muzeji, arhivi in drugi v polju nacionalne ali lokalne zgodovine, kadar se srečajo z izkrivljanjem holokavsta. Tudi tu ima lahko mednarodno sodelovanje pomembno koristen učinek.

Več kot 75 let po koncu druge svetovne vojne so institucije, ki poučujejo o holokavstu in njegovih posledicah ter ohranjajo spomin nanj, vse pomembnejši braniki pred izkrivljanjem. Dokumenti, fotografije, artefakti, dostop do avtentičnih lokacij ter posneta pričevanja preživelih in drugih prič so za to nalogo ključnega pomena, zlasti zato, ker je vse bliže čas, ko med nami ne bo več očividcev.

Take institucije pogosto pomenijo točke najširšega neposrednega stika z javnostmi (od skupin šolarjev do znanstvenikov, od turistov do posamičnih obiskovalcev), s čimer omogočajo različne edinstvene priložnosti za varovanje dejstev holokavsta in boj proti izkrivljanju.

Generacije oseb, ki so preživele holokavst, se poslavljajo. Institucije so postavljene pred zahtevo, da spomin na holokavst in njegovo razumevanje ohranjajo živa. Vendar se te institucije v tem trenutku soočajo s številnimi novimi, izrednimi izzivi. V nekaterih državah so na primer tarča desničarskih skrajnežev in osebnosti iz desničarskih populističnih gibanj, ki izpodbijajo zgodovinska dejstva in prekinjajo vodene oglede. Nekatere institucije delujejo v družbah in kulturah, ki izkrivljanje zgodovine tolerirajo in žonglirajo s tekmujočimi zgodovinskimi režimi spomina (npr. sovjetski zločini proti nacističnim), ali kot upornike slavijo ljudi, ki jih drugi štejejo za vojne zločince. Nekatere institucije se soočajo z izgubo javnega financiranja; pogosto so, tudi ob komemoracijah, podvržene politizaciji zgodovine v strankarske in druge ideološke namene.

Strokovnjaki na avtentičnih lokacijah in v institucijah, ki se ukvarjajo s holokavstom, vključno z vodstvom ustanov in vodiči, bodo s podporo, ki omogoča posodabljanje razstav in ustrezno usposabljanje, bolje kos mnogoterim izzivom posredovanja zgodovine raznolikemu in vse številčnejšemu občinstvu.

Tem institucijam mora biti zagotovljeno financiranje iz javnih sredstev. V skladu z Mednarodno listino muzejev spomina IHRA, v kateri je navedeno, da »je odgovornost [...] držav, vlad in lokalnih skupnosti do muzejev spomina zelo velika, varovati bi morali njihove zbirke in jim zagotavljati najvišjo raven neodvisnosti od političnih zahtev«, bi morala biti ta podpora brezpogojna; to pomeni, da organi lokalnih skupnosti ali vladni organi ne bi smeli institucij siliti k zgodovinskim predstavitvam, ki bi bile po volji posebnih političnih ali ideoloških pogledov. Med vladnimi organi in institucijami je potrebno tesnejše sodelovanje zaradi izboljšanja

programov za obiskovalce, za pripravo strokovnih odzivov na izkrivljanje, in zagotavljanje razstav, ki ne bodo same nenamerno izkrivljale zgodovine. Kot je navedeno v Mednarodni listini muzejev spomina, so muzeji spomina kot sodobni zgodovinski muzeji vedno kritični do lastne zgodovine.

V skladu s to zavezo si je treba prizadevati, da holokavst na isti razstavi, začasni ali stalni, ni predstavljen skupaj s kaznivimi dejanji, ki so jih storili okupatorji, ki niso bili nacisti ali njihovi pomagači. Kjer to zaenkrat ni mogoče, je treba še posebej paziti na to, da holokavst ni prikazan kot obrobno dogajanje glede na druge zločine.

Priporočamo, naj oblikovalci politik:

1 Zagotovijo trajno in brezpogojno podporo

S stabilno finančno, materialno in tehnično podporo naj institucijam omogočijo postavitve novih razstav, posodabljanje obstoječih in borbo proti izkrivljanju, pri tem pa ščitijo njihovo neodvisnost od političnih pritiskov.

2 Razvijejo programske okvire obiskov

Spodbujajo naj vlade, da bodo razvile trajen programski ovir, s katerim bo zagotovljeno, da bodo učni načrti vključevali obiske učencev in dijakov (fizično in prek spleta) v muzejih in na lokacijah, povezanih s holokavstom, pri čemer sta potrebna vnaprejšnja priprava in zaključni pogovor.

3 Podprejo strokovni razvoj zaposlenih

Zagotavljajo naj, da bodo institucije, ki se ukvarjajo s holokavstom in ki jih financira vlada, spodbujale strokovni razvoj in preprečevale nehoteno napačno označevanje zgodovine holokavsta. Zaposleni bi morali biti usposobljeni za naslavljanje različnih publik.

4 Krepijo mednarodno sodelovanje in izmenjave

Sodelujejo naj s poglavitnimi nadzornimi telesi (npr. UNESCO in/ali nacionalna ministrstva za kulturo), vodilnimi strokovnimi organizacijami (npr. Mednarodni muzejski svet - ICOM) ter z mednarodnimi mrežami institucij, ki se ukvarjajo s holokavstom, kot je IHRA, da bodo prizadevanja za boj proti izkrivljanju holokavsta lahko podprli usklajeno z eksperti IHRA (vključno z možnostjo priprave posebnih razstav na to temo).

1

ZAGOTOVITI TRAJNO FINANCIRANJE

Zagotavljanje trajnega financiranja: podpora institucijam, ki branijo zgodovino

Institucije, ki se ukvarjajo s holokavstom – kot so muzeji, spominske lokacije, avtentične lokacije in drugi, ki igrajo aktivno vlogo pri izobraževanju o tej temi – potrebujejo dodatno financiranje za boj proti naraščajoči nevednosti o tej zgodovini in za reakcije na porast protijudovskih teorij zarote, povezanih z aktualnimi dogodki (trenutno v zvezi z izvorom in razširjanjem koronavirusa).

Vlade morajo takim institucijam zagotoviti redno in stabilno financiranje in podporo (vključno z moralno, materialno in tehnično pomočjo). Države ali lokalni organi morajo podpreti posebne iniciative v boju proti izkrivljanju; pri preverjanju dejstev v lastnih zgodovinskih opisih holokavsta se morajo posvetovati z mednarodnimi eksperti in se zavezati, da se bodo javno zavzeli za institucije, ki so tarča namernih izkrivljevalcev holokavsta. Kot je navedeno v Mednarodni listini muzejev spomina IHRA, je posebej pomembno, da je ta podpora brezpogojna.

S tako podporo je mogoče zagotoviti dinamičnost razstav, publikacij in izobraževalnih priložnosti, ki nagovarjajo širok nabor različnih publik. Poleg tega morajo vlade zagotoviti, da institucije, ki se ukvarjajo s holokavstom, zlahka in finančno ugodno dostopajo do uporabljenega gradiva (dokumentarnega, filmskega, fotografskega, itd.) iz vladnih ali državnih arhivov.

INSTITUCIJE POTREBUJEJO TRAJNO FINANCIRANJE ZA ...

- strokovni razvoj in stalno izobraževanje osebja s poudarkom na prepoznavanju izkrivljanja in odgovoru nanj;
- raziskovanje izkrivljanja;
- postavljanje razstav, ki krepijo ozaveščenost;
- zagotavljanje obiska šolarjev, vključno s primerno pripravo in zaključnim pogovorom;
- razvoj mehanizma zgodnjega opozarjanja na nastajajoče trende v namernem izkrivljanju;
- ohranjanje čuječe spletne prisotnosti in spremljanje odzivov na spletnih straneh.

Vzpostavitev okvirov za obiske skupin in srečanja: priprava in zaključni pogovor

Oblikovalci politik morajo vlade spodbujati, da bodo razvile trajen okvir za kurikularno vključevanje obiskov učencev in dijakov primerne starosti na avtentičnih lokacijah, spominskih lokacijah in v muzejih, pri čemer sta potrebna vnaprejšnja priprava in zaključni pogovor. Udeleženci se morajo naučiti prepoznavati oblike izkrivljanja holokavsta. Izobraževalni obiski bi morali biti del sodelovanja med institucijami, ki se ukvarjajo s holokavstom, in izobraževalno ustanovo.

Ker dosegajo širok nabor publik, se spominske lokacije, muzeji in avtentične lokacije posvečajo predstavljanju zgodovine na jasen in neposreden način. Zato morajo zagotoviti, da obiski izobraževalnih skupin vsebujejo primerno pripravo in naknadni pogovor, kar velja tako za osebne obiske kot za spletne forume.

Zagotavljanje vključevanja tematike izkrivljanja lahko institucije, ki se ukvarjajo s holokavstom, dosežejo tako, da po svojih zmožnostih sodelujejo z izobraževalnimi ustanovami pri vnaprejšnji pripravi dejstev, zgodovinskega okvira in dostopnih pričevanj za skupine obiskovalcev. Za to obveznost mora biti na voljo namensko financiranje.

Strokovni razvoj: usposabljanja za vodiče

Vodiči se redno srečujejo z izkrivljanjem holokavsta. Omogočati jim je treba osvežitev znanj o zgodovini holokavsta in veščin za odgovarjanje na izkrivljanje. Za svoje delo potrebujejo tudi podporo vlad in oblikovalcev politik, da bodo pripomogli h krepitvi ozaveščenosti. Posamezniki in vlade bodo tako bolje razumeli, kako prepoznati izkrivljanje, in kdaj je primerno nanj reagirati.

Institucije, ki tematiko holokavsta nagovarjajo z avtoriteto, dosegaajo številne publike. Lahko svetujejo pri usposabljanju ali pa se same ukvarjajo z usposabljanjem oblikovalcev politik kot ključni partnerji v boju proti izkrivljanju holokavsta. Tesnejše sodelovanje z izobraževalnimi oblastmi krepí usposabljanje in šolanje na teh ustanovah, hkrati pa zagotovi, da ustanove in vlade, ki jih financirajo, ne bodo (namerno ali nenamerno) napačno označevale vidikov zgodovine holokavsta.

Oblikovalci politik morajo zagotoviti podporo in okvir za izobraževanje muzejskih vodičev, ki morajo zgodovino holokavsta razumeti ter znati prepoznavati/odgovarjati na različne oblike izkrivljanja.

Prizadevati si je treba za zaposlovanje osebja iz okolij, ki odslikavajo okolje institucije in njenega občinstva. To pripomore k učinkovitejšim odgovorom na izkrivljanje in k obisku spodbuja bolj raznolik krog obiskovalcev.

Krepitev mednarodnega sodelovanja: izkrivljanje ne pozna meja

Mednarodno sodelovanje med institucijami, ki se ukvarjajo s holokavstom, lahko prek izmenjave dobrih praks okrepi prizadevanja za boj proti izkrivljanju v odgovor na:

- napačno dojetje holokavsta pri publikah;
- pritiske h konformizmu s politično sprejemljivimi, vendar zgodovinsko netočnimi trditvami;
- izkrivljanje, ki se razplamti ob politični ali družbeni nestabilnosti.

Oblikovalci politik morajo sodelovati z upoštevnimi institucijami in mednarodnimi mrežami, ki se ukvarjajo s holokavstom, antisemitizmom in sovražnim govorom, da se lahko borijo proti izkrivljanju prek večdeležniških sodelovanj in v sozvočju z eksperti IHRA. Rezultat takega sodelovanja bi lahko pripeljal do razvoja osrediščenih predstavitev tematike, razširjenega dialoga o izzivih, ki jih izkrivljanje pomeni za zdravje teh institucij, in novih pristopov v boju proti izkrivljanju zgodovine in drugim oblikam napačne vednosti.

IV

Prepoznavanje spletnega izkrivljanja in odgovor nanj

—

Spletni mediji lahko krepijo ozaveščenost o holokavstu, hkrati pa so lahko eden od glavnih nosilcev izkrivljanja holokavsta in drugih napačnih informacij.

Izkrivljanje holokavsta v socialnih medijih je resen problem. Izkrivljajoči komentarji in kampanje imajo škodljiv učinek na posameznike in institucije, ki se ukvarjajo s holokavstom. Številne civilnodružbene iniciative so zahtevale odgovornosti ponudnikov socialnih medijev za vsebine, ki se pojavljajo na teh platformah. To so pomembna in potrebna prizadevanja. Poleg tega se morajo oblikovalci politik in institucije, ki se ukvarjajo s holokavstom, začeti bolje zavedati izzivov spletnega izkrivljanja in se povezati v naporih proti njemu.

V določeni meri so vidiki izkrivljanja holokavsta v socialnih medijih podobni temu pojavu v drugih sferah: tako na spletu kot zunaj njega so vprašanja, povezana s holokavstom, predmet napačnega prikazovanja, napačnih razlag ali zlorabe, na razumevanje vsebine holokavsta pa vpliva širok nabor kulturnih in regionalnih dejavnikov. Vendar ima spletni prostor specifične lastne izzive.

Vsaka od teh spletnih platform ima določene lastnosti – vključno z bazo uporabnikov, pogoji za opravljanje storitev v skupnosti uporabnikov in tehnološko obliko – ki oblikujejo trend in domet vsebine, s katero se izkrivlja zgodovina holokavsta. Socialni mediji tudi omogočajo, da taka vsebina doseže veliko več občinstva kot tradicionalni mediji. Nekatere od skupin uporabnikov so globoko pristranske do vsebin, povezanih s holokavstom, medtem ko druge morda sploh ne razumejo relevance in pomena holokavsta. Bistveno je, da številni uporabniki uporabljajo socialne medije za razširjanje napačnih predstav o holokavstu na način, ki privablja novo občinstvo, s tem pa poustvarjajo izkrivljanje tega ključnega zgodovinskega dogajanja.

IZZIVI SPLETNEGA IZKRIVLJANJA ...

- nekatere platforme navajajo na razširjanje neresnic;
- ključne besede privlačijo klike: Auschwitz, holokavst, itd.;
- moderatorji morajo znati prepoznati razliko med namernim izkrivljanjem in izkrivljanjem zaradi nevednosti, da lahko primerno ukrepajo;
- nekatere izkrivljevalce bodo kritični odgovori celo vzpodbudili;
- nekateri izkrivljevalci namerno zlorablajo vsebine, tudi vsebine uglednih organizacij, kot so muzeji holokavsta in spominske lokacije;
- aktualni dogodki lahko spodbudijo razmah spletnega izkrivljanja.

Možnih odzivov je veliko. Predvsem je nujno, da ponudniki socialnih medijev, iskalnikov in družbenega sporočanja spremljajo širok nabor oblik sovražnega govora in drugih morebiti škodljivih vsebin, tudi zanikanje holokavsta in njegovo nevarno izkrivljanje, in po potrebi ukrepajo. Odzovejo se lahko tako, da promovirajo resnične in zanesljive vsebine; dodajo oznake za preverjanje dejstev; omejijo, preprečijo širjenje, opremijo z znakom za nevarnost ali odstranijo; onemogočijo prihodke iz oglaševanja in/ali izklopijo račune storilcev, ki ustvarjajo in razširjajo take vsebine, vključno z lažnimi, organiziranimi kampanjami. Te družbe bi morale pri vseh dejavnostih spoštovati mednarodne standarde človekovih pravic – vključno s pravicami do svobode izražanja in zasebnosti – ter zagotoviti transparentnost in možnost ponovnega preverjanja.

Vlade bi morale institucijam, ki se ukvarjajo s holokavstom, zagotoviti možnosti za razvijanje gradiv za poučevanje spletnega občinstva o prepoznavanju izkrivljanja. Poleg tega bi morale te institucije sodelovati z oblikovalci politik in ponudniki socialnih medijev, da se zgradi zavest o grožnji izkrivljanja holokavsta in prepozna vzorcev, trendov in oblik izkrivljanja. Ponudniki socialnih medijev in institucije, ki se ukvarjajo s holokavstom, morajo temu prizadevanju postati partnerji. To ne vodi le do proaktivnih pristopov, ampak vsem v partnerstvu omogoča, da razvijajo rešitve kot dobre prakse.

Strategije bi morale vključiti zagotavljanje virov za preverjanje dejstev za spletno občinstvo; za odločanje o tem, kdaj odgovoriti na izkrivljajoče komentarje na programskih straneh institucij in njihovih računih na socialnih medijih, kdaj pa jih skriti, blokirati ali ignorirati; za vključevanje digitalnih skupnosti v skupno odzivanje; in za spodbujanje platform socialnih medijev k prepoznavanju in naslavljanju oblik izkrivljanja. Institucije morajo tudi sodelovati s svojim občinstvom pri temah, povezanih z medijsko in informacijsko pismenostjo ter prepoznavo napačnih informacij in lažnih informacij, vključno z izkrivljanjem. Institucije, ki se ukvarjajo s holokavstom, bi lahko skupaj s platformami socialnih medijev prepoznavale vzorce in trende, ki razodevajo bodisi zainteresiranost bodisi napačno razumevanje določenih delov občinstva; skupaj bi lahko razvijale gradivo za boj proti zlonamernim oblikam izkrivljanja holokavsta; ali skupaj določale standarde usposabljanja za spremljanje socialnih medijev, vključno s ponudniki internetnih storitev, vladami in organizacijami civilne družbe. Sodelovanje bo ponudnikom socialnih medijev in institucijam, ki se ukvarjajo s holokavstom, omogočilo tudi prepoznavo učinkovitih strategij in načinov za optimalno komuniciranje s publiko, pri kateri obstaja tveganje, da bo napačno razumela holokavst in/ali da bo uporabljala sovražni govor.

Priporočamo, naj oblikovalci politik podprejo:

1 Sodelovanje institucij, ki se ukvarjajo s holokavstom, s ponudniki socialnih medijev

Ponudniki socialnih medijev imajo podatke, ki so potrebni za razumevanje razsežnosti, razširjanja in učinkov izkrivljanja holokavsta na svojih platformah. Ti podatki so nujni za razumevanje pojava in načinov boja proti njemu. Ponudniki socialnih medijev bi za čim bolj učinkovit boj proti spletnemu izkrivljanju holokavsta morali sodelovati z institucijami, ki se ukvarjajo s holokavstom, in drugimi organizacijami, ki imajo strokovno znanje in izkušnje ter vsebine. Vzpostavitev takega sodelovanja je nujen prvi korak.

2 Račune na socialnih medijih za institucije, ki se ukvarjajo s holokavstom

Spominske lokacije, muzeji in druge institucije, dejavne na področjih izobraževanja o holokavstu in spomina nanj, potrebujejo stalno aktivno podporo za razvoj proaktivnih orodij in dostopnih virov za izobraževanje, ki bodo v hitro spreminjajoči se pokrajini socialnih medijev odporni proti izkrivljevalskim zlorabam.

3 Sodelovanje z organizacijami za spremljanje

Organizacije, ki spremljajo spletno izkrivljanje, dezinformacije in sovražni govor, ter institucije, ki se soočajo z izzivi izkrivljevalcev, bi bilo treba spodbujati, da izmenjujejo podatke in dobre prakse s ciljem izboljšati razumevanje razsežnosti in izvirov problema.

Dodatni viri

Države članice IHRA so razvile dragocena gradiva o tematikah, povezanih z usposabljanjem in poučevanjem o izkrivljanju holokavsta, ki jih je mogoče uporabiti za ozaveščanje in programe usposabljanja za dvig zmogljivosti. Poleg tega nekatere stalne mednarodne partnerske organizacije IHRA dajejo na voljo navodila, s katerimi je mogoče programe usposabljanja o izkrivljanju dopolnjevati.

Prosimo, upoštevajte, da spodnji seznam ni popoln. Za popolnejši seznam razpoložljivih virov preverite spletni strani IHRA za posamezno državo, kot na primer: <https://holocaustremembrance.com/about-us/countries-membership>, in pregled IHRA o organizacijah, povezanih s holokavstom, na spletni strani: <https://www.holocaustremembrance.com/resources/overview-holocaust-related-organizations>.

IHRA: Priporočila za poučevanje in učenje o holokavstu

<http://holocaustremembrance.com/resources/educational-materials>

OVSE-ODIHR/UNESCO: Naslavljanje antisemitizma prek izobraževanja: Smernice za oblikovalce politik

https://www.osce.org/files/f/documents/8/0/383089_0.pdf

OVSE-ODIHR: Naslavljanje antisemitizma prek izobraževanja: Pomoč pri izobraževanju

<https://www.osce.org/odihr/441146?page=1>.

Education about the Holocaust and preventing genocide: A policy guide (Izobraževanje o holokavstu in preprečevanju genocida. Smernice za oblikovalce politik)

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000248071>

UNESCO: Recommendation concerning the Protection and Promotion of Museums and Collections (Priporočila o varovanju in promociji muzejev in zbirk) <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/museums/recommendation-on-the-protection-and-promotion-of-museums-and-collections/>

UNESCO: Recommendation Concerning the Preservation of, and Access to, Documentary Heritage Including in Digital Form (Priporočila o ohranjanju in dostopu do dokumentarne dediščine, vključno v digitalni obliki)

<https://en.unesco.org/memoryoftheworld/recommendation2015>

UNESCO: Countering Online Hate Speech (Boj proti sovražnemu govoru na spletu)

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000233231>

Viri za preverjanje dejstev:

The United States Holocaust Memorial Museum (Ameriški muzej spomina na holokavst), Washington, DC, ZDA

<https://www.ushmm.org/learn>

Jad Vašem, Svetovni center za ohranjanje spomina na holokavst, Jeruzalem, Izrael

<https://www.yadvashem.org/holocaust/about.html>

Spominski center in muzej Auschwitz na mestu nekdanjega nemškega nacističnega koncentracijskega in uničevalnega taborišča

<http://auschwitz.org/en/history/>

Listine in delovne definicije IHRA

Stockholmska deklaracija

<https://www.holocaustremembrance.com/sl/about-us/ministrska-deklaracija-ihra-2020>

IHRA: Ministrska deklaracija iz leta 2020

<https://www.holocaustremembrance.com/sl/resources/working-definitions-charters/pravno-nezavezujoca-delovna-definicija-zanikanja>

Delovna definicija zanikanja in izkrivljanja dejstev o holokavstu

<https://holocaustremembrance.com/sl/resources/working-definitions-charters/pravno-nezavezujoca-delovna-definicija-zanikanja>

Delovna definicija antisemitizma

<https://www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/working-definition-antisemitism>

Delovna definicija anticiganizma/protiromske diskriminacije

<https://www.holocaustremembrance.com/sl/resources/working-definitions-charters/working-definition-antigypsyism-anti-roma-discrimination>

Mednarodna listina muzejev spomina

<https://holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/international-memorial-museums-charter>

INTERNATIONAL
**HOLOCAUST
REMEMBRANCE**
ALLIANCE

**CHAIRMANSHIP
GERMANY 2020**

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

In partnership with
UNESCO